

Datum

12 oktober 2023

Ons kenmerk

z2023-229152

Contactpersoon

070 8888 500

Onderwerp

Persoonsgegevens in verkiezingscampagnes

Geachte heer, mevrouw,

In november 2023 vinden de Tweede Kamerverkiezingen plaats. 'Verkiezingen en microtargeting' maakt onderdeel uit van de focus van de Autoriteit Persoonsgegevens 2020 -2023.¹ In dat kader benadert de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) voorzitters van politieke partijen die campagne (gaan) voeren.

De AP informeert u middels deze brief in een bijlage over enkele van de regels uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). We willen u verzoeken de bijlagen bij deze brief te verzenden aan alle personen die op uw kieslijst staan. Zij kunnen namelijk zelfstandig persoonsgegevens verwerken in het kader van hun persoonlijke campagneactiviteiten.

Daarnaast adviseert de AP u de bijlagen bij deze brief te verstrekken aan uw campagneleider, campagneteam en indien dat van toepassing is ook aan organisaties die voor u persoonsgegevens verwerken in de campagne. Ook heeft de AP in 2021 een handleiding opgesteld die te vinden is op de website van de AP. De AP adviseert u ook die handleiding aan uw campagneleider en campagneteam te verstrekken.² U vindt die handleiding ook als bijlage bij deze brief.

---

¹ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-de-autoriteit-persoonsgegevens/focus-ap-2020-2023>

² https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/uploads/imported/handleiding_privacy_verkiezingscampagnes.pdf

Datum
12 oktober 2023

Ons kenmerk
z2023-229152

Indien u een FG bij de AP heeft aangemeld zal deze een afschrift van deze brief ontvangen.

De AP zelf geeft alleen algemene informatie over de privacyregels en doet dat bij deze. Als onafhankelijke toezichthouder kan de AP u géén advies geven over uw concrete activiteiten.

De AP maakt deze brief bekend via www.autoriteitpersoonsgegevens.nl.

Hoogachtend,

Autoriteit Persoonsgegevens,
Namens deze,

Senior Inspecteur Systeemtoezicht

Informatie van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP)

Bestaande regels over gegevens aangaande politieke opvattingen

Gegevens aangaande politieke opvattingen van personen zijn éxtra beschermd in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het verwerken van deze 'bijzondere persoonsgegevens' is verboden (art. 9 AVG). Op dit verbod tot het verwerken bestaat een beperkt aantal uitzonderingen (art. 9 lid 2 AVG):

- u mag persoonsgegevens verwerken die noodzakelijk zijn voor de registratie van de leden van uw partij;
- u mag gegevens over politieke opvattingen van mensen verwerken die hiervoor, voordat u met de verwerking aanvangt, u op een geldige wijze 'uitdrukkelijke toestemming' hebben gegeven, u moet kunnen aantonen dat aan de eisen voor uitdrukkelijke toestemming is voldaan,¹
- u mag gegevens over politieke opvattingen van mensen verwerken die deze gegevens 'kennelijk openbaar' hebben gemaakt, waarbij moet worden opgemerkt dat de intentie tot openbaarmaking van de politieke opvatting uitdrukkelijk moet blijken uit een actieve gedraging van de betrokkene.

Advies:

- Houd er in uw campagne rekening mee dat gegevens over politieke opvattingen extra gevoelig zijn en daarom extra bescherming genieten in de vorm van een verbod in de AVG. Zeker indien degene over wie het gaat geen lid is van uw politieke partij. Ga ook zeer zorgvuldig om met de persoonsgegevens die u hebt van uw leden.

De toenemende hoeveelheid persoonsgegevens die in de maatschappij beschikbaar is, kan worden ingezet om personen te voorzien van profielen, in te delen in groepen en hen zeer gericht van bepaalde (politieke) boodschappen te voorzien. Daarbij is de inzet van algoritmes de laatste jaren steeds vaker aan de orde. De AP wijst u op een risico dat hierin schuilt. Hoe meer persoonskenmerken worden gecombineerd, des te eerder is daaruit een politieke opvatting af te leiden.² Indien u gebruik maakt van de geschetste mogelijkheden is de kans dat u bijzondere persoonsgegevens verwerkt al snel aanwezig. Zoals gezegd is het in principe verboden om bijzondere persoonsgegevens te verwerken en loopt u het risico dat u de AVG overtreedt.

Let op:

- Uit het genoemde verbod vloeit voort dat het moeilijk denkbaar is dat bestanden die persoonsgegevens bevatten over bepaalde (vermeende) politieke opvattingen van personen en die door derden aan u worden aangeboden, rechtmatig zijn opgesteld.

¹ https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/uploads/imported/wp259_rev_0.1_nl.pdf onder andere paragraaf 4

² Zie HvJEU C-184/20 - Vyriausioji tarnybinės etikos komisija

- U kunt medeverantwoordelijk (en aansprakelijk) zijn voor gegevensverwerkingen waarbij u met derde partijen 'doel en middelen' hebt bepaald.³

Advies:

- Wees kritisch ten aanzien van organisaties die diensten aanbieden waarbij gericht op voorkeuren / doelgroepen of persoonlijke kenmerken kan worden geadverteerd. Ga alleen in zee met organisaties die voldoen aan de AVG. U kunt hen daarop bevragen en bijvoorbeeld de volgende zaken opvragen en controleren: privacy beleid en de wijze waarop zij omgaan met rechten van betrokkenen, de wijze waarop zij betrokkenen actief hebben geïnformeerd, informatie over de databronnen die zij gebruiken (uit het verwerkingenregister) en eventuele Data Protection Impact Assessment.⁴
- Neem kennis van de risico's die bestaan rondom de inzet van algoritmes voordat u algoritmes inzet.⁵
- Wees transparant over de tijdens uw campagne uitgevoerde verwerkingen van persoonsgegevens.

Meer informatie over social media gebruik en microtargeting

De European Data Protection Board (EDPB) heeft richtlijnen opgesteld over het gericht benaderen van gebruikers van social media.⁶ De richtlijnen beogen organisaties te informeren over de uitleg van aspecten van de AVG. De AP raadt aan om goed kennis te nemen van deze richtlijnen.

Advies:

- De EDPB richtlijnen bevatten veel voorbeelden en overwegingen die voor u van relevant kunnen zijn. Deze richtlijnen kunnen dan ook helpen bij uw besluitvormingsproces. Leg ten aanzien van dat besluitvormingsproces vast welke keuzes u hebt gemaakt. Hiermee kunt u voldoen aan de wettelijke plicht om verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes en beleid op gebied van gegevensbescherming.
- Wilt u gericht campagne voeren en daarvoor een derde partij inschakelen: doe dan eerst een Data Protection Impact Assessment.⁷

Komende wetgeving rondom politieke advertenties

De AP maakt van deze gelegenheid gebruik om u te wijzen op enkele belangrijke Europese ontwikkelingen. Nu eerlijke en transparante verkiezingen een essentieel onderdeel zijn van de Europese Unie, en als zodanig een integraal onderdeel zijn van de Europese identiteit, heeft de Europese Commissie voorgesteld om de inzet van targeting- en amplificatietechnieken die gepaard gaan met de verwerking van persoonsgegevens als bedoeld in het kader van politieke reclame te verbieden.⁸ Het voorstel bevat naast regels over verwerkingen van persoonsgegevens ook regels rondom de inzet van politieke reclamediensten.

---

³ Samenvattend betekent het bepalen van doel en middelen: wie, waarom, met wat voor doel, met welk budget en hoe je mensen benadert. Meer informatie over 'gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid' vindt u in art. 26 AVG en de uitspraken van het Hof van Justitie van de EU 'Wirtschaftsakademie C-210/16 en C 40/17

⁴ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/zelf-doen/data-protection-impact-assessment-dpia>

⁵ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/documenten/rapportage-algoritmerisicos-nederland>

⁶ Guidelines 08/2020 on the targeting of social media users

⁷ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/zelf-doen/data-protection-impact-assessment-dpia>

⁸ Artikel 12 lid 1 van voorstel van de EC COM/2021/731 final d.d. 25 november 2021.

- **Advies:** Hoewel de definitieve tekst van de regelgeving nog niet vaststaat adviseert de AP u, anticiperend op deze regelgeving, kennis te nemen van deze regelgeving en uw campagne nu reeds zo veel mogelijk en in de geest van de nieuwe verordening in te richten op een wijze in overeenstemming met deze regelgeving.

Komende wetgeving rondom AI

Nu de inzet van (generatieve) AI niet langer een belofte is maar werkelijkheid is geworden worden ook steeds meer risico's en nadelen van deze technologie duidelijk. Zo zijn het Europees Parlement (EP), de Europese Commissie (EC) en de Europese Raad (ER) in onderhandeling over nieuwe regels rondom AI. Daarbij kan het in de toekomst zo zijn dat ook stemhulpen of in stemhulp gebruikte technologie als een hoog risico AI-systeem wordt gekwalificeerd.⁹ Bijvoorbeeld door de inzet van chatbots in uw verkiezingscampagne.

Advies:

- **Advies:** Hoewel de definitieve tekst van de regelgeving nog niet vaststaat adviseert de AP u, anticiperend op deze regelgeving, kennis te nemen van deze regelgeving en uw campagne nu reeds zo veel mogelijk en in de geest van de nieuwe verordening in te richten op een wijze in overeenstemming met deze regelgeving.
- **Neem kennis van de risico's die bestaan rondom de inzet van (generatieve) AI voordat u dit inzet.**¹⁰

Beveiliging van persoonsgegevens

In artikel 32 van de AVG is bepaald dat u passende technische en organisatorische maatregelen dient te treffen om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of onrechtmatige verwerking. Deze maatregelen dienen, rekening houdend met de stand van de techniek en de kosten van de tenuitvoerlegging, een passend beveiligingsniveau te garanderen gelet op de risico's die de verwerking en de aard van te beschermen gegevens met zich meebrengen. Deze beveiliging dient ook afdoende te zijn tegen onrechtmatig gebruik van persoonsgegevens door medewerkers, partijleden, campagneleden of kandidaten van uw partij.

De AP vraagt u in het bijzonder hiervoor aandacht nu er zich in de afgelopen jaren enkele incidenten hebben voorgedaan rondom het openbaar raken van politieke voorkeuren van personen die lid zijn, beweerd werden lid te zijn of lid waren van een politieke partij.

Online tracking

De AP is van oordeel dat er in het kader van verkiezingscampagnes geen, direct of indirect, gebruik kan worden gemaakt van trackingsoftware zoals tracking cookies en tracking pixels.¹¹

Europese verkiezingen in 2024

---

⁹ Zie ten aanzien van de gesprekken over dit voorstel onder andere de amendementen van het Europees Parlement aangenomen op 14 juni 2023 op het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie (wet op de artificiële intelligentie) en tot wijziging van bepaalde wetgevingshandelingen van de Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))

¹⁰ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/documenten/rapportage-algoritmerisicos-nederland>

¹¹ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/themas/internet-slimme-apparaten/cookies>

Aangezien er in juni 2024 ook Europese verkiezingen zullen worden gehouden en uw partij mogelijk, direct of indirect, betrokken is bij deze verkiezingen of verkiezingscampagnes, wijst de AP u hierbij ook het volgende. In Verordening 1141/2014¹² zijn regels opgesteld aangaande de omgang met persoonsgegevens, onder andere in de artikelen 10a, 11, 27 en 33. Voor Nederland is de AP de in artikel 10a lid 2 van deze verordening genoemde nationale toezichthoudende autoriteit. De AP adviseert u ook kennis te nemen van de regels in deze verordening.

Juridische hulp en uw eventuele FG

Daar waar u nadere vragen heeft aangaande het verwerken van persoonsgegevens adviseert de AP u om uw Functionaris gegevensbescherming (FG) te vragen u te adviseren vóóordat u besluit tot het inzetten van een bepaald middel of het inhuren van een bepaalde organisatie. Indien u nog geen FG heeft aangewezen adviseert de AP u dat alsnog te doen. Uiteraard kunt u ook bij anderen (juridisch) advies inwinnen.

---

¹² Verordening (EU) 1141/2014, hoewel deze verordening soms nog verwijst naar Richtlijn 95/46/EC is deze richtlijn inmiddels opgevolgd door de AVG.

Persoonsgegevens in verkiezingscampagnes

De privacyregels volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Politieke partijen gebruiken steeds vaker persoonsgegevens – of huren hiervoor bedrijven in – om zo gericht mogelijk hun leden en potentiële nieuwe leden te bereiken. Dit laatste wordt microtargeting genoemd. Natuurlijk mogen politieke partijen campagne voeren. En in deze tijd gebeurt dat uiteraard vaak digitaal. Maar politieke partijen moet zich hierbij wel aan de privacyregels uit de AVG houden. In deze handleiding geeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) daar uitleg over.

Wilt u als politieke partij aan de slag met uw verkiezingscampagne? Volg dan dit stappenplan met 7 aandachtspunten.

1. Stel de noodzaak vast

Ga allereerst na of het voor de voorgestelde campagneactiviteit noodzakelijk is om persoonsgegevens te verwerken. En onderzoek of een minder ingrijpende methode van campagne voeren mogelijk is.

2. Zorg voor deskundigheid

Microtargeting is juridisch gezien een ingewikkeld onderwerp. Het is daarom aan te raden dat u zorgt voor deskundigheid binnen uw partij over het gebruik van persoonsgegevens. Bijvoorbeeld door een [functionaris gegevensbescherming \(FG\)](#) of een externe deskundige aan te stellen.

Let op: de AP geeft alleen algemene informatie over de privacyregels. Als onafhankelijke toezichthouder kan de AP u géén advies geven over uw concrete activiteiten of vragen.

3. Leden of niet-leden?

Bepaal wie u met uw campagne wilt bereiken. Gaat het om bestaande leden van uw politieke partij of (ook) om potentiële nieuwe kiezers? Voor de AVG is dit een belangrijk verschil.

Bijzonder persoonsgegeven

Het lidmaatschap van een politieke partij is een gegeven over de politieke opvatting van een persoon. En dat is volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) een [bijzonder persoonsgegeven](#). Het is in principe [verboden om bijzondere persoonsgegevens te verwerken](#). Tenzij er een wettelijke uitzondering is.

Leden

Gaat het om bestaande leden? Dan mag u die als politieke partij uiteraard informeren over de verkiezingen. In de AVG staat een uitzondering op het verwerkingsverbod voor bijzondere persoonsgegevens om communicatie aan bestaande leden mogelijk te maken.

Niet-leden

Bij niet-leden zijn de regels anders. Ook hierbij kan het gaan om gegevens over de politieke opvattingen van mensen, dus om bijzondere persoonsgegevens. Maar de wettelijke uitzondering voor communicatie aan leden is dan niet van toepassing.

Voor communicatie aan niet-leden moet u onderzoeken of er een andere geldige wettelijke uitzondering van toepassing is. Een van die uitzonderingen is [uitdrukkelijke toestemming](#) van de mensen om wie het gaat.

4. Verantwoordelijke of verwerker?

Voert u uw verkiezingscampagne zelf uit? Of schakelt u daarvoor een bedrijf in dat is gespecialiseerd in marketing en/of sociale media? In het laatste geval moet u bepalen [welke rol u heeft bij de verwerking van persoonsgegevens](#). U kunt de verwerkingsverantwoordelijke zijn en het bedrijf de verwerker. Maar u kunt ook beide verantwoordelijk zijn.

Gaat het om sociale media, dan liggen deze verhoudingen juridisch gezien ingewikkelder dan in andere situaties waarin een organisatie de verwerking van persoonsgegevens uitbesteedt. De [guidelines over de targetting van gebruikers van sociale media](#) van de European Data Protection Board (EDPB) geven hier uitleg over.

5. Kijk uit met openbare informatie

Let op: ook informatie die mensen zelf op internet zetten, kunt u niet zomaar gebruiken om deze mensen gericht een politieke boodschap te sturen. Wilt u dit soort gegevens 'scrapen' van internet (of anderszins verzamelen)? Om daarvan profielen te maken en een politieke opvatting toe te schrijven aan mensen?

Dan zijn dat verwerkingen waarbij u zich toch aan de AVG moet houden, ook al zijn de gegevens openbaar. Gaat het om gegevens over de politieke opvattingen van mensen, dan mag u deze gegevens alleen verwerken als u zich op een [wettelijke uitzondering](#) kunt beroepen.

6. Zorg voor naleving

U kunt zelf veel doen om ervoor te zorgen dat u met uw verkiezingscampagne de AVG naleeft. Informeer allereerst het hele campagneteam over de privacyregels. En ook de personen op de kandidatenlijst. Zij kunnen immers zelfstandig – maar namens uw politieke partij – campagneactiviteiten ontplooiën.

Schakel verder alleen bedrijven in die genoeg garanties bieden dat zij aan de AVG voldoen. Vraag daarnaar. En stel vast of datasets met persoonsgegevens rechtmatig zijn verzameld. Het bedrijf moet dat hebben gedocumenteerd.

Tot slot: documenteer uw besluitvormingsproces en leg vast welke afwegingen u heeft gemaakt. Het kan hierbij helpen een [data protection impact assesment \(DPIA\)](#) uit te voeren.

7. Privacyrechten

Verwerkt u persoonsgegevens, dan hebben de mensen van wie u gegevens verwerkt bepaalde [privacyrechten](#). Bijvoorbeeld het recht van bezwaar of het recht op gegevens verwijderen. Denk na over hoe u deze rechten kunt faciliteren. Doet iemand een beroep op een van deze rechten, dan bent u verplicht om daaraan gehoor te geven.